

Лидарі темної ночі.

Цілом слушні й правдиві нарікання на волюнтаризм інтелігенції селянську за її інертність та байдужість до справ громадських, й коли б, скажемо, не були відомі нам умови, серед яких доводиться працювати кожній поступовій людині на добро темному меншому братові, ми ніколи не вибачили б нашій селянській інтелігенції ледькодушного її відношення, наприклад, до справ кооперації, освіти та інших. Правда, гарними умовами за наших часів усеяна "свобода" ніхто похвалитися не може, крім "патріотів", яким хіба лиш крім ще "мерало" в Петрівку, як каже наше прислів'я. Та все ж такі, коли умови громадської праці—взагалі чи національної—у людей погані, то в нас, на Волині, просто неможливі. Розбуркані відомими подіями 1905 року інтелігенція волинська почала була захоплюватися коло культурної праці, та зараз же на неї напали живі птахи—іже суть союзники початківці. Мов колишні татари, полюбили ці люди слухняних волянників й ось вже п'ятий рік ануаються за них, п'ятий рік іде неволі "басурменської".

Експерименти "союзницькі" над людністю Волині чим раз набирають огидніших форм. Тяжко ображене національне почуття наше дикими ваханаліями над пам'ятю славних лицарів волі—козаків, наших правдів; трагедія селянська, що виявилася в сьогоднішній печальній мандрівці бідоласних хліборобів—волянників до нетрів сибірських, а потім назад, на старі гнізда, ось одні з багатьох "подвигов" тої аграї, що іменує себе "істинно-руськими".

Читачі "Ради" напевне зауважили гарну ст. Д. Марковича про початківських "союзників", де шановний письменник український намалював талавний один з багатьох епізодів діяльності "патріотів", а саме—заходи коло нового обдурювання нашого хлібороба. Як відомо, "союзники" розпочали агітацію за союзний земельний банк; поки ж це бажання доведеться їм зреалізувати (а може й не доведеться) вони домагаються асигнувати під вивіскою "союзу руского народу" істотичну на Волині кредитову товариства. Лист Д. Марковича дійсність вимагає доповнити ось якими свіжими фактами.

Хутко після "З'їзду союзних старостів", де, як відомо вже, була річ про українську "союзну" газету, наші "патріоти" розконали, що кредитове товариство при с. Михайлівцях, острожського повіту, клопоче про заснування при ньому "Центрального союзу урядових мелкого кредита Волинської губ." і справу з цим "Союзом" інспектор дрібного кредиту направив в Петербург для легалізації. Цього було досить, щоб "союзники" оповістили війну інспекторам і взагалі інтелігенції, неприхильній до "союзницьких" ваханалій, "Гвалт!" "Рятуйте!" "Ми їм покажемо!" Кричати "патріоти" на всі застави ось в другому чи третьому № "Почаєвського Листка". І повила атаку на самперед проти інспектора—д. Олександровича та Нижницького, Г. Ніжницький й Александрович "явилися на сьвідьді, не як представителі правительства, а як "спеціальні кореспонденти" жиловської газети "Річ", все время, дійствительно, занимались тьмъ, чтобы разстроить доброе и крайне необходимое для народа дело и агитировали против меня среди крестьян. Плодом ихъ посященія Почаева явилася осмьивающая все дело сьздава корреспондентія в газетъ "Річъ" и сверхъ казенныхъ прогнорновъ и сучинныхъ двадцятрублевый (шпіонаж у "союзників", як бачимо, розвинений надзвичайно: "патріоти" проважали, навіть, який говарар одержав за коресп.) говорарь отъ жиловской редакціи. Вотъ такъ чиновника парекіе! Такъ пише Віталій у ч. 46—47 "Поч. Листка" про інспекторів, звертаючись до кредитових товариств й намагаючись тим опаскувати їх діяльність перед волянськими хліборобами. "Смотри, мужичекъ, кто твои друзья!", вигукє другий союзник на адресу тих же інспекторів. Звичайно, коли б яка поступова газета писала щось подібне про "царських чиновників", як каже Віталій, з метою підбурити проти них людиність, далекокорі прокурора хутко підшукала б відповідну кару статтю. А для "союзників", як і для дурнів, закон не писані, мабуть.

Як відомо, "патріоти" за для здійснення своїх бажань не дуряться й найогидніших засобів. Так сталося і з цією справою, що обіляе бути до цієї головної. Щоб загальмувати справу майбутнього "Центрального союзу урядових мелкого кредита Волинської губ." при с. Михайлівцях, "союзники" вигадали страшний жуяел: "сепаратизм", яким хочуть залаякати уряд і прочистити собі дорогу до селянської кишені. Читайте, люде добрі, розумійте і покорайтеся: "въ с. Михайлівцяхъ организовалъ кредитовое товарищество и теперь верховодитъ извѣстный малороссійскій писатель сепаратистъ (курсив мій Д. Г. Д.) Маркевичъ (власне Д. Маркович, а не Маркевич); человекъ этотъ изъ своего принципа ненавидитъ все русское национальное, называя его "московскими". Нѣтъ никакого сомнѣнія въ томъ, что "центральный союзъ урядових мелкого кредита Волин. губ." будетъ служить для Маркевича и для другихъ малороссійскихъ сепаратистовъ (аби хоч не для ренегатів) пре-

краснымъ средствомъ для проведения въ массы народныхъ Волини идей и началъ о "самостійности Малороссія" отъ "Московщины", т. е. отъ русскаго государства". Все це доносить Віталій від імені якогось кредитового товариства—сусіднього з михайлівцями—одна з шпіонів "союзних", яких, до речі, на Волині сила. Сталь доносу наводять на думку, що то робота якогось батькишки-союзника. Не знаю, як подивиться на це Д. Маркович, а на мою думку варто було б прочитати "союзників"—учнів Савенка, Флорянского й К.: по часті українжерства—як колись учитель їх вчили "котячої педагогіі" й тим примусили бути обережнішими. Видрукувавши цей донос, Віталій додає від себе: "своимъ Михалковскимъ союзомъ наши г.г. кадетики хотять повторить старую историю. Въ особѣдній намъ Галиціи кредитную помощь чрезъ такъ называемыя райфаиенскія касы захватили въ свои руки украинфиль и теперь ведутъ кроткий и благотивный (не гострий, панове "союзники", зубів на галицький, "русский" народ; це вам не Волині!) родной намъ галицький народъ и противъ православной вѣры и противъ Россіи". Застерігаючи кредитові товариства від "кадетской уады", Віталій звертається до них: "Васъ, кредитныхъ и соудо-сбе регательныхъ товариществъ, просяетъ послать въ Ровно своихъ уполномоченныхъ рѣшить роковой вопросъ: вди ли подль украинфильское ярмо, отодатся ли въ панскія руки (курсив мій; Д. Г. Ось і доводить після цього, що щейі верстви українського народу перешли на поляки та москалів, коли панів-українців є до пиха й слова: "пан" та "українець" стали навіть синонімами), или отається, какъ и дѣла Ваши воляными (?) православными людьми (українці, батиче, заваялися поробити їх магаметанами!), хояевами и распорядителями своихъ товарищескихъ капиталовъ", звичайно, коментарі до цього зайві. Хіба що, може, вас, читачу, дивує оце гарчання в бік українців, що так не марились з попередніми кляками: "Україна мила! Ненько-Україно!" і т. д., і т. д. д.? Не дивуйтеся цьому, панове, бо, мабуть, й справді "вступити нїкогда дель", коли стіни вивіркої лікарні матимуть щастя вітати дорогих гостей з Почаєва.

Д. Гнатювич.

3 газет та журналів.

В "Рус. Слов." д. Баян коментує спомини про Плева академіка Явжула, котрий виставляє Плева як своєрідного ліберала, неопієненого сучасниками, додає:

"Не хочеться трівожити память неї вольної людини. Плева судити-вещати началки. Та коли вже задував голос, що приписує цьому російському Альбі, якісь "добрі заміри", якісь переконання, то не можна не адвигнути плечима. Всі "заміри" Плева направлені були до заміру "власновать". Россія, народ, громадянство—були для нього не суб'єктами, а об'єктом, тим кіселком, на якому бактеріологи сють потрібні їм мікроорганізмами. Плева не мавніякогопредставлення про Россію".

Далі д. Баян пригадує одну зустріч Плева й Віте.

"Плева був воркув. Він воркував над потрібними йому людьми, так, як воркує голуб біля голубки. Не піддається цьому шармерові було майже неможливо. Не втовар перед ним ні граф Д. А. Толстой, що з призирством відносився до Плева, ні І. Н. Дурново, котрий боявся його. Перед ним схвибувся навіть Віте. Пригадує, скоро після призначення Плева на міністра внутрішніх справ, пах два "власствена" зустрілися в кабінеті їх спільного приятеля, і я мав нагоду бачити й чути те, що стане колись "достоинством" історії. Плева воркував, гр. Віте нервувався.

Потім забалакала властвена тільки йому посмішка, промішка герцога Альбі. Що дали промовляв Віте і мовчав Плева, я дивився на них і починав розуміти долю двох цих людей. А головне—я арозумів, хто з них із'ється кого... Здається це передчути передалося й майбутньому прем'єрові: він раптом обірвав свою мову, вступився, притаївся, а герцог Альба осміхнувся..

3 головіс черної преси.

Князь Мещеряковий в "Гражданинъ" протестує проти патріотів, що під патріотизмом і націоналізмом розуміють не стільки любов до "русскаго народа", скільки ненависть до всіх не-русських націй. Така ненависть викликає обратну ненависть, але не до авторів quasi патріотичних статей, а до самої Россіі—каже кн. Мещеряковий.

В другій статті "Гражд." з приводу смерті Толстого пише: "Синод відлучив од церкви не Толстого, а мільйони руських людей, замкнувши церкви для молитов за небіжчика. Замість покаяня до любови з синоду залунали слова анафемі й ненависті".

"Россія" знов перекажує дурну байку про те, що "за розруки по вищих школах проводирі "подполья", ніби то одержують платню од філяндців та інших революціонерів. Частину грошей—каже газета,—видано авансом, а решту одлачено буде потім частками".

В "Колоколъ"—органі місіонерів Сковрцова, союзник Катанський по-

росказував де-які таємниці про Дубровина. Тепер Дубровин в "Гроафъ" відлякує Сковрцову такою ж платною. З слів близької до Сковрцова особи сівробітник "Колокола"—приятель Сковрцова вимагає з іюантів 2000 карб., обіцяючи після того припинити в газеті цькування іюантів. Сковрцов на місіонерстві придбав собі дорогоцінну дачу в Криму. Він вистарився ради духовенству купувати церковне вино в свого приятеля Бекетова, хоч воно, як підрашене, зовсім не відповідає вимогам церковних канонів. Не один раз Сковрцова вивували також в рекомендуваній духовенству порнографичній творі.

Відгуки парламентського життя.

В статті з приводу думських суперечок про одеські події "Річъ" пише: "суперечки про одеські події виявили всю правду. Навряд, чи судове слідство виявить в них що небудь нове".

Про суперечки в Думі з цього приводу ввесь час повідомляти П. А. Столипіна по телеграфу. Охрибисті визнають, що потрібна ревизія Одеси. На засіданні членів Державної Ради вирішили не одкидати цілком думського законопроекта про місцевий суд.

Бюджетна комісія Думи виробила доклад з приводу невиконання торговим відомством думських бажань, між іншим бажання про внесення проекту про комерчеських агентів за кордоном.

Цими днями в А. І. Гучков одлядять в Царське Село.

19 декабря в 5 годин ранку помер депутат Караулов од запалення легенів. Узявши перед смертю, що в Державній Раді одкинули обмеження для священників, які скинули з себе свій сан, він сказав: тепер багато вільно зітхне.

Робиться підписка, щоб улаштувати похорон на громадський кошт. На домовину покойного покладено багато вінків.

"Земщина" повідомляє, що в Думу вносять проект про те, щоб старшим служачим на казенних залізних дорогах дати права державної служби. Іа 600 тисяч служачих права будуть мати тільки 40,000 душ.

Пурішкевич в "Земщині" стає в оборону академістів. Він визнає Ажмємова брехуном і радить не зацікавляти академістів, бо в протівному разі він опублікує закулісну історію лівої професури.

В розмові з журналістами Круженський, еп. Євлогій і Гололобов виявляли своє незадоволення роботою Думи в минулу осінь сесію. На їх думку, Дума була дуже балажуча > Родзяко, новий лідер октябристів, має настрої оптимістичний, на його думку, напружені відношення між Державною Думою та Держ. Радою не серйові.

ПО РОСІІ.

В раді міністрів. 16 декабря в раді міністрів розглядали питання про Великий Індійський шлях. На засіданні повідомили, що група осіб з вищих кол просить дати їм концесію на будівлю залізниця, яка має з'єднати Лондон з Індією. Міністр фінансів заявив, що питання це цікаве, але об'єктивні групи дуже побільшують прибутки од залізниця. Міністр торгу казав, що цей шлях може підірвати нашу торгівлю з Персією і підірвати промисловість московського району. Рада міністрів врешті постановила докладніше і уважніше розглянути це питання і тоді тільки робить явчє постановою. (Річъ).

Про комерційні інститути. Доклад міністерства торгу про реформу московського і київського комерційних інститутів в вищі школи вже виготовлено і здаво міністрові врге. Останній негало внесе його на розгляд ради міністрів. Внесуть законопроекти ці, як єшіші. Міністерство торгу одстоюватиме, щоб їх провели до кінця тої сесії, щоб можна було провести в життя з початку майбутнього року. Права одержать і ті студенти інститутів, що вступили в них до проведення в життя цих законопроектів. (С. Сл.)

Причиста—отрута. Г. М. повідомляє, що в петергофському повіті в лютеранській церкві пастор запричав заражені отрутою. Після причиста троє а причастіях ввали враз таки в церкві і померли, 20 душ в страшних корчах одравлено в лікарню, де найшли, що становить більшість їх безнадійне. Слідство виявило, що в чапу з причастям вилляло багато ціаністого калі.

Робіничє життя. Збанкрутувала і акрилася фабрика топоу в Петербурзі Саатчі і Мангузі. Перед самими святами розпучено 400 душ робіників, яким видано жалування за два тижні вперед. Вільність робочих—семейні. Всі вони тепер без роботи. (В. Г.)

Волосний засідатель. "В. В." переказує, що в Вітський губерній в селі Лопляні волосний засідатель Попов з візанком знасилювали дітянчу—старшину. Дівчана з другим старцем зайшла в одну хату. Туди прийшов і засідатель потребував у дівчини паспорт; він вивав його "фальшивим" і приказав їй іхати з ним в волость за 4 верстви. Дорогою завели вони дівчину в ліс і знасилювали.

Цинга серед переселенців. Губернатор Акмолинської області повідомив по телеграфу міністра внутрішніх справ, що в області серед переселенців появилася цинга. Сила слабих. Потрібна негайна допомога. Найбільше слабих серед самовільних переселенців. (С. Сл.)

Гр. Татищев і архирей Гермоген. Саратовський губернатор Татищев подався в одставку. Виявляється, як каже "В. В.", що причиною цієї одставки являються гострі відношення між губернатором і архиреем Гермогеном через постійні виступи ієромонаха Ілюдора в Саратові і Царицині. В Саратові громадянство дуже жалкує за Татищевим.

Пурішкевич про циркуляр Столипіна. Підчас обмірковування в земському зібранні циркуляра П. А. Столипіна про підтримування хуторів Пурішкевич сказав промову, в якій висловився так: Прем'єр може думати, що Вєсарабія—пустеля, культурними поселенцями якої повинні бути хутори. По мову, підтримувати хутори повинні не земства, а уряд, бо хутори не являються потребою селян, а насажуються штучно урядом. В Вєсарабіі хутори служать притонами для конокрадів, і ось тепер уряд рекомендує їх. (Рус. Сл.)

3 життя недержавних націй.

В ч. 50 білоруської газети "Наша Ніва" в статті "Наш шлях" подано короткий нарис тих труднощів, з якими довелось боротися білоруському національному рухові за останні роки.

У 1905 році, коли по всій Росії було ще неспокойно, гурт обрусителів під командою відомого у віленській губерній Ковалюка почав видавати в Вільні російський часопис "Крестьянинъ" для наших селян. Газета ця—чорносопівна, в дуці "бий живіх, поляків та виших инородців"; мета її—підмаутти мужиків обіянкою "земли, просвіщенія и свободи" і, забравши їх у свої руки, влізти їм у душу, переробити їх на "істинно-русскихъ". Землі, просвіщенія, свободи—ці слова були написані на першій сторінці "Крестьянина", і за їх пан Ковалюк думав купити найдорожчий скарб нашого народу—його національну душу. Білоруси не пристали на цей торг, бо не могли пристати і це було-б самовбивство. Вони одкинули руку, що підписуючи обіянку "земли, просвіщенія и свободи", видавала вексель, по якому "Крестьянинъ" платити ніколи не думав: через рік ці гарні слова було викинуто геть з газети.

Де-кілька співробітників д. Ковалюка, пізнавши, що з їх роботи сподіватися користі нічого, постановили працювати для обрусенія білорусів інакше. Вони відкрили нове товариство, котре назвали "Білоруським" ("Бѣлорусское Общество"); цим вони ніби захопили собі право говорити від імені усього 10 мільйонного білоруського народу. Називаючи себе білорусами, обіцяючи, що будуть дбати про економічні та культурні потреби краю, вони, однак, скоро показали, чого добиваються справді: для своєї ж користі білоруський народ повинен скоріш прилучитися до російської культури, зрікшись своєї мови, усього рідного; тільки тоді, коли білоруси православні й білоруси католики усі чинно будуть говорити по російському, між ими скінчиться розділ та сварка за релігію і вони усі зійуться з росіянами". В такому дусі писалося у програмі "Білоруського Общества". Так за іматок хліба хотіло товариство змовити білорусів, щоб самі підписали смертний присуд для своєї національності.

"Білоруськое Общество" рахувє, що для його мети—обрусенія білорусів—далеко страшніше відручення білоруського народу, ніж навіть зміцнення й поширення прав місцевих поляків, до яких у нашій стороні належать трохи не самі лиш поміщани. Це товариство перш думало, що, зміцнивши в Білорусціні силу поляків, легше буде працювати для русифікації білорусів, бо частку їх—католиків—визмууть під свою опіку тутешні поляки і силою своєї високої культури не дадутъ цій частині змоги прилучитися до білоруського національного руху. І ось предсідатель товариства, д. Солоневич, почав гаряче заступатися за права поляків у Білоруським краю, пишучи про це великі статті у московських октябристських газетах. Але чя д. Солоневичу було приказано перемінити "тоя", чя може поляки не вняли віри давньому співробітнику "Крестьянина", і тому "панської ласки" не міг він запобігти,—досить того, що дуже скоро солодкі слова змінилися. Нападали на поляків, а разом з цим почали робитися спроби надкувати на білорусів місцевих поляків, котрі ніколи нас не мали доброго ока, щоб примусити їх гостріш змагатися з білоруським рухом, ідуци поруч з дд. Солоневичами, Ковалоками й К. З такої політики, здається, виходить для ворогів білорусів більш користі: зовсім бачимо, що останніми часами віленська польська газета, "Kurjer Wileński", зовсім мовчить про білоруську національну роботу, але частіш частіш друкує вістки про "Білоруськое общество", з яких читачеві ніяк не можна пізнати правдивої мети цього товариства.

Цими днями у № 1548 газети "Россія" надрукована була стаття "Поляки та білоруси-католики". Підписано під нею: "Білорусь", особа відома у Вільні. В цій статті, побіч з звістками, які збирає тільки "охранное отделение", стільки болота й бруду кидася нам газета в очі, що аж соромно стає за "Росією": як може так брехати газета, що живе державною допомогою? "Білорусь" з компліацій обрусителів оповідає, будім-то білоруський рух підняли поляки (стара байка, яку вилудували "Крестьянинъ") Поляки організували й "Білоруську громаду", про котру з судових справ ми знаємо, що вона піднімала на панських дворах селянські забастовки (а наші паните-ж без малого усі поляки). За гроші тих самих поляків, пише "Россія", "Білоруська спілка" у Петербурзі видася білоруські книжки. Поляки, ніби, підтримували і "Спілку", і "Нашу Ніву" од самого початку їх життя, але тепер, бач, перестали, так газета "Наша Ніва" мститися і почала лягати поляків.

Такої огидливої брехні, коли промунути "Крестьянина", ми ще не чули. І причину її арозуміти легко; її можна знайти у тій же статті: кажучи, ніби усе це було рівніш, "Россія" признає, що тепер білоруси ідуць своєю дорогою без нічїї допомоги. Ось проти цього і адймається гнів віленського обрусителя, бо нікуди далі байку вигадувать про "польську інтригу" якою ніби єсть білоруський рух! Сперечається дово за "Росією" та її кореспондентами ми не будемо: все одно, хто не любить кавати правди, з тим нічого вже не зробим! Але користуючись з нагоди, пригадаємо, що писалося в "Нашій Ніві" про поляків, як дивилася вона й дивиться на інші нації, з котрими життя приєудило білорусам життя.

"Хто хоче, щоб чужі його шанували, повинен сам чужих шанувати. Ця думка лежить в основі усієї політики білорусів того напрямку, що іде за "Нашою Нівою". Ми, білоруси, хочемо, щоб чужі, кажучи словами Каганя (1893 р.) сказали нам: "Білоруси ви!" ми хочемо, щоб нам дали свободу розвивати свою людську душу, свою національну культуру; і вже навіть для одного цього ми не можемо, хоч би й хотіли, домагатиш утиску інших народів. Ми однаково шануємо й поляка, і росіянина, й жидка, бо всі вони люде, всі хотять жити й розвиватися (№ 9 "Н. Н." за 1908 р.). Наша будучина обирається не на ненависти до чужих націй, не на бажання перемогти й покритивти інших, а на спокійній праці над будовою своєї національної культури. На цю працю ми хочемо віддати свої сили; нам шкода витратити їх на змагання та сварки з іншими націями. Але ми не маємо права мовчати й сидіти, оклавши руки, а коли нас хто-небудь хоче покритивти: ми тоді поступатимся не можемо і будемо завжди боронити наш народ від кривди.

В. А. Караулов.

(Некрол.)

Звістка про смерть видатнішого діяча партії нар. своб. і посла третьої думи Василя Андрійовича Караулова тяжко вразить все поступове громадянство Росії. Наводимо короткий біографічний про нього відомости:

Народився Караулов 1857 року в дворянській сем'ї. Вчився в почковській гімназії та в Київському університеті; тут прилучився він до народолюбців. Року 1882 Караулов муєвіткіати за кордою і повернувся звідти до Києва 1883 року вже негалежним. Року 1884 (марта 4) арештовано його разом з Шебаліним, Борисовичем та Панкратовим і засуджено "до дѣлу 12" київським військовою судом на 4 роки каторги. Оборону його на суді д. Куперник. Департамент поліції, вважаючи присуд занадто мягким, рішив збільшити кару тим, що посадив Караулова у Шліссельбурзьку фортецю, хоч тоді сажали звичайно тільки тих осіб, яких засуджено було на довгий строк. Чотирі роки каря в одиначій тюрмі не аломили його велетенської міцної постаті. Караулов в стінах Шліссельбургу студіював історію, філософію та грецьких класиків.

Року 1889 висладо його на поселення в Якутську область. Всею довжелезною дорогою до Іркутського (скільки тисяч верстов) пройшов Караулов пішки в партії улоговених арештантів. Іркутський ген.-губератор Горемікін дозволив йому разом з жіночкою-лікаркою оселитися в іркутській губ. в Усть-Уді. Звідси переїзав Кар—в року 1892 в Красноярськ. Тут скоро придбав собі він помішу серед сибірської інтелігенції, але в громадських справах, як заславець, не міг брати ніякої участі. Тільки вже 1904 та 1905 повернено було йому громадянські права і він залучився в Красноярськом у адвокатуру. Розбурхане життя скоро вивнесло Караулова на самий верх, на перше місце: громадянство кожний раз оббрало кандидатом на посла до Державної Думи. Року 1904 брав Кар—в участь у Московському з'їзді місських та земських діячів. В третю Думу прийшов Кар—дов депутатом від тої губернії, де прожив роки свого заслання. Була це людина великого розуму й серця, видатний громадський діяч, старий ідеаліст. На жаль обставини російського життя не дали Караулову змоги розвинути воюни свої духовні сили і випустити його на громадську арену вже тоді, коли сили ці вже були значно зруйновані.

В думі Караулов працював переважно в комісії "вфросповіданій" і

законопроекти, що вийшли з цієї комісії—одні майже поступові законопроекти третьої Думи—насамперед були наслідком його праці.

Не можна не згадати промови Караулова 16 мая цього року під час обмірковування законопроекту про реформу "кудоного" земства. Коли Караулов з'явився на кафедрі, свящ. Веріскін вигукнув: "каторга!" На це Караулов відповів: "Так, шанований отце, я—каторга, я був каторжний, і з братою головою та кайданами на ногах мріяв я безкраю Володимирку; мріяв я її за те, що в свій час осмілювався бажати й кавати про те, щоб вас зібрав тут в цьому зібранні (голосні оплески на лівій та в центрі). Сужено мене військовим судом, по законах військового часу і в резолюції суду сказано дословно так: "судового потомственного дворянина Караулова признано винним за те, що він мав замір змінити державний і громадський лад, але не мав при тому заміру допустити насильства, а через те заслужено його на каторжні роботи з позбавленням всіх "прав состоянія". В тій могутній хвилі, що вивнесла вас в цю залу, є одна й моя крапля, крапля моєї крові та моїх сліз, вона мала й непомітна, але я знаю про її існування, і це дає мені змогу оправдувати своє життя перед Богом і перед людьми".

Наприкінці додамо, що авторітет небижчика признавали навіть праві депутати третьої Думи, настільки вважався небижчик своїм розумом, щирістю і любов'ю до отчизни.

ПО УКРАЇНІ. У ВІВІ.

Український клуб. Сьогодні має відбутись рада старшин.

Міністерський наказ. Міністерство внутрішніх справ довідалось, що по селах та волостях з року на рік збільшуються мирняські оплати селян. Щоб запобігти цьому і зняти з селян хоч трохи тагари податків, міністерство наказало циркуляром 4 декабря № 97, щоб волосні сходи, вироблюючи розкладку мирняських оплатів, не переступали законом означених меж для цих оплатів, а волосні старшини і инше начальство, витрачаючи мирняські кошти, щоб придержувались "началь березливости и хозяйственности".

Проти охочих до чужого добра. На Київщині багачко селян позастроювали оселями вулиці, стежки й дошки, коли спалахне пожежа, то допуститись до де-яких дворів ніяк не можна. Проти таких охочих до чужого добра селян губернське вище начальство видало наказ, яким радить с. громадам притисатись до суду всякого, хто застроїв вулицю, стежку або що.

Штраф на газету "Голосъ Пресниці". Редактор уманської газети "Голосъ Пресниці" А. С. Александровського за наказом п. начальника краю општрафано на 300 карб., з заміною двома місяцями арешту. Газету општрафано за статтю в № 127 "Везуміе и ужасъ".

Лекція проф. Флоринського про "Зарубіжну Русь". Цими днями проф. Флоринський читав в воєнно-історичному т-ві лекцію про Галичину. Подавши багато правдивих відомостей про життя галичан, лектор, однак, додав суди чимало й "од себе".

Літературна справа. Втора в київському окружному суді в XII оділові розглядалась дві справи редакторів газети "Огни" О. Прохаско: 1) за "Письмо изъ лубянской тюрьмы", яке було надруковане в № 174 "Огни". Помішник смотрителя тюрьми Крупський, по скарі якого було справа, на суд не прийшов. Суд приговорив О. Прохаско за 3 дні арешту в тюрмі і до 25 карб. штрафу. 2) За статтю "Не отравляйте дѣтскую душу", уміщену в № 167 "Огни". О. Прохаско і автора статті студента М. Заришнина суд општрафував на 25 карб. кожного.

Центральне товариство пасічників. 19 декабря в помешканні київської губернської земської управи відбулася нарада київських пасічників при одкритті у Києві "Київського центрального общества пчеловодовъ". Мета нового товариства така: об'єднати місцевих пасічників і пасічницькі організації, допомагати розвитку бджільництва на Київщині, сприяти продажу продуктів бджільництва і вирішити найбільш практичні питання по бджільництву.

На шій нараді було до 35 душ. Головою зборів був земський інструктор Титов. На нараді ухвалено статут товариства, що незабаром піде на затвердження губернської адміністрації.

Загальні збори членів товариства журналістів. Сьогодні, 21 декабря, в 9 годин вечора, в помешканні громадського зібрання (Володимирська, 45) відбудуться загальні збори київського товариства діячів періодичної преси і літератури. На порядку денним: 1) Питання про строк і розмір позички і допомоги. 2) Про продовження першого одчотного року до 1 января 1911 року. 3) Вибори членів бюро т-ва. Зібрався це, як друге вже, буде вважатись дійсним при всякому числі присутніх членів.

Нещастя з поїздом. Вчора, в 8 год. ранку, київський поїзд, підходячи до станції, набіг на петербуржця, що стояв біля перона. Піднявся крик. Збіглися всі служачі. Жандарми оступили обидва поїзди. Скільки пожалі-

чено й убито людей—невідомо. Найдуже потерпіла поїздка прислуга. Душогубство. Позавчора, в 8 год. вечора, на Кузвечій вулиці, якийсь Кузьма (фамілія невідома) убив, вдаривши ножем в серце робітника І. Тарасенка. Душогубство сталося після гуртової виняки, коли Кузьма й Тарасенко посварились.

Самогубство. Позавчора кинувся в Дніпро ветерин арвій лікар С. Марциновський. Покійний служив ветеринарним лікарем на городських ризницях. Через що він наложив на себе руки—напевне невідомо.

Шахрайство. До лікаря М. Маркусова, на Демієвці, прийшли два якісь чоловіки і попросили купити у їх за 300 карб. золотого в сплакат. Лікар сказав принести золотого. Вони принесли зав'язане у торбинці. Лікар заплатив 300 карб., а як ті, що продавали, пішли, побачив, що в торбинці не золотого, а простінька глина.

Київщини. Продовольчі кошти. Черкасько-чигиринський з'їзд мирових посередників звів образуючі, наскільки людність двох повітів забезпечена харчовими вєсочами. Виявилось, що по ч. ркаському повіті тепер є продовольчі кошти: громадських—638.126 карб. 44 коп. і приватних—851 карб. 94 коп.; по чигиринському повіті—громадських—420 550 карб. 39 коп. і приватних—1.683 карб. 52 коп.

Міст. Минулим літом земство хотіло, щоб сільська громада с. Жуковців, київського повіту, вибудувала моста через річку "Бобріпку". Громада не хотіла. Тоді земство само почало клопотатись біля цієї справи. Думали селяне, що до їх вже не вдаватимуться. Однак цими днями земство звелюло примусом стробувати з громади—645 карб. 76 коп. за будову мосту.

Грабітелі. Наш кореспондент пише, що недавно в м. Трипіль, канівського повіту, невідомі люди, яких було чоловік 3—5, замірили пограбувати поштово контору. Жінка начальниці контори вийшла з поків у коридор і кризь вікно побачила у дворі якихсь людей. Вона заробила крику. Почули це начальниці контори та початалон і почали стріляти. Вистрілами вони мало не поранили жінку начальниці, а ляході в лей час утікати.

Нещаслива пригода. Нас сповіщають, що в с. Пирогові, київського повіту, 5-літній хлопчик, Равушка, через недогляд обгорів коло грукби так, що через скілько днів і вмер.

3 Волинні. Маріавити. В Дубно приїхало три маріавитських ксьондзя впорядковувати там маріавитську громаду. Ксьондзя наймають дім, щоб зробити там свій костюл. Старе католицьке духовенство дуже поважає проти цього; особливо йому не до вподоби те, що маріавитський дим-костюл буде як-раз проти старого костюлу.

Замерзла. Недавно за 3 верстви од Влудова, лубць. пов. замерзла діачина з колонії Уманця—Параска Садом, 14 років. Вона ходила на ярмарок в Влудов, і, коли верталась назад, віднялась хуртовина; вона збилась з дороги і замерзла.

Переїздіні вистави. Волнянське земство думає завести переїздну сільсько-господарську виставку для селян. На це діло треба 750 карб.

3 Поділля. В духовній семінарії. Інспектора подільської духовної семінарії І. Феодорова призначали інспектором народних шкіл в сімферопольській губернії.

Кооперативні курси. В Жмеринці закінчили кооперативні курси. Слухачів було багато. Лекції були про кооперативну, потребительну, сільсько-господарську, кредитову.

3 Чернігівщини. Прокання думи. Чернігівська городська дума клопочеться, щоб була прокладена залізна дорога Новобілиця—Призюки через Чернігів та через Ніжин. Про це саме дбає й губернське чернігівське земство.

3 Полтавщини. Городський водопровод в Лубнях. Лубенський городський голова вернувся з Петербургу і привіз звістку, що міністерство внутрішніх справ дозволило Лубням поанічити з городського банку 100 тисяч карб. на водопровод. Гроші дадуть на 20 років з умовою, щоб кожного року город виплачував 5,000 карб. і перших 5 років давав по 6 процентів, а далі по 7.

Одсиділа. Наш кореспондент пише, що добре відомі лубенцям городські лубенської поліції Сивенко та Золотоверх, які були засуджені лубенським окружним судом до арештанських рот за катування в поліції арештованого Песенка, який після цього й помер, вже відбули свою кару й появились знов у Лубнях. Решта винуватців ще відбувають кару, бо засуджені на довше.

3 Харківщини. Чутна. В Харкові є чутка, що відомий Крупні, у компанії з двома російськими металургічними заводами засновує в Донецькому басейні одділ свого підприємства.

Бюджет харківського університету. Університетська фінансова комісія виробила проект бюджетного обрхунку на 1911 рік. Усіх видатків і прибутків визначено 238 тисяч карб. Сподівається таких прибутків: плата студентів та вільних слухачів—1326 187,000 карб., з оренди землі—1326 карб., з друкарні—1138 карб.; з остачі од минулого року 13.150 карб., од оренди будівель 85.986 карб. Видатки такі: на загальні потреби університе-

та—119.992 карб.; на історично-філологічний факультет—30.975 карб., на медичний—41.443 карб., на будівництво—30.920 карб.

3 Катеринославщини. Самогубство директори гімназії. В Ювізці застрелився директор мужеської прогімназії Стрільман. Чого він застрелився, віхто не знає.

Банкруцтво. Катеринославський окружний суд оновитив, як банкрута, т-во "В. И. Гезе и Комп.". Суд постановив усіх членів цього товариства: В. Гезе, В. Редокопа І, В. Редокопа ІІ, Абрама Віде, Якова Нейфельда, Павла Петерса, Давида Класена—посадити під арешт.

На заводі. В Катеринославі на заводі Заславського, який держить в оренді Л. Кааевський, робить 30 душ. І от "Южн. З." сповіщає, що там ніякої лікарської запомоги нема. Нема навіть ліжка, на яке можна було б покласти вагло-слабого. Цими днями сталося на заводі нещастя. Два робітники котили залізо. Ненароком робітник Франц Дадевич попав ногою під залізо і алавав ногу. Негайна поміч забрала його до олександрівської лікарні, звідкіля недужого завраз же після першої запомоги, виписали, сказавши, що мусить його лічити завідська лікарня. В такій лікарні Дадевич не записаний членом—і через це лежить дома.

3 Херсонщини. Союзник учитель. "Р. Сл." переказує, що переведений з Акерману до Одеси вчитель-союзник Шедрін ударив по виду у класі, на вчені учніаки 6 класу городської школи. Товариші заявили протест. Тепер попечитель накаавз арозити слідство.

Помилковий арешт. Листом до редакції "Од. Нов." Симха Журавський сповіщає про свою нещасливу пригуду. 23 ноября, в 2 години вночі, до його, в бакалейну крамницю на Скобелевську вулицю прийшла поліція і з наказу сімферопольського окружного суду арештувала його. Журавському сказали, що вивають його за грабжж 2500 карб. в февралі 1909 року. Журавський адивувався, бо живе він в Одесі 13 років і нікуди не вїздив. З одеської тюрми його через якийсь час по етапу повели в сімферопольську в'язницю. І там внодів він 11 днів. Аж тоді вже виявилось, що арештований крамарь зовсім не грабітель Журавський, а тільки має з тим однакове прізвище. З того Журавського знята була й фотографія, і років йому було 88, а не 29, як арештованому крамареві.

Українці в Америці.

Шевченкове свято в Америці. В останній числі амер. "Свободи" надруковано на відміні місяці відозву "До русинів американської землі", в якій закликається до святкування 50-х роковин смерті Тараса Шевченка. В Новім Йорку заложено "Шевченківський комітет", який порішив аібрати відповідний капітал і з нього утворити окремий стипендіяний фонд ім. Шевченка для неаможних учеників в старім краю. Крім одиноких жертв складується на цей фонд доходи з концертів в честь Шевченка. До комітету належить 15 членів, а між ними о.о. Підгорельський і Понятшин. Комітет зложив вже програму вечора в честь пам'яті Шевченка, що має відбутись в февралі 1911 р. Програма буде така: 1) Передіє слово; 2) "Заповіт" Вербичського, подвійні хорі з оркестром; 3) Декламація; 4) "Огни горять" Веробкевича, хор мужський; 5) Вокальне соло або дует, в акомпаніментом фортепяна; 6) "Молитва" Лисенка, хор дїтячий; 7) Відчит про Шевченка, до українському; 8) "Бють пороги" Лисенка, з оркестром; 9) Відчит про Шевченка, по англійському; 10) Соло піане; 11) "Козаки" Колесса, хор мужський; 12) "Соло скрипкине з акомп. фортепяна; 13) Декламація; 14) "Вечерниці" Нічанського.

Школа на козацьких могилах.

На козацьких могилах, під Берестечком, як сповіщає "Почаевский Листок", засновано школу на 30 чоловік. Нема потреби нагадувати читачам, що ініціатива заснування цієї школи належить "союзникам", а не селянам суєдиного з козацькими могилами села Пляшової, як хвалиться "патріоти". З привдоу заснування згаданой школи "патріоти" своєї співвають: "этотъ гласъ народа, кажется, яено говорити, какак именно школа по сердцу нашему народу. Члены думы должны бы прислушиваться къ голосу народа". З свого боку нагадаємо патріотам, щоб і вони уважніше прислуховувались до голосу народного, коли збираються вчити інших. Торшійшій віми селяне того як такі дубенського повіту (на Волині) склали приговори—й не в однім селі, а в багатьох,—про навчання в їх школах рідною українською мовою. Власне кажучи, пам'ять козацькі чи не найкраще б було ушанувати школою, в якійби наука відбувалася на рідній козакам українській мові. Чьмь кумушек считать трудиться, не лучше ль на себя (панове "союзники") оборотиться? Але ж бо тим, мовляли "патріоти", "вакторыхъ (читайте: "союзників") не уцѣломудрить". Святисенська правда.

Д. Гнатювич.

За кордоном.

В Португаліі неспокойно.

Що-дня надходять нові звістки з Португаліі, що там настали знов неспокойні часи. Вороги республіки добре з'організувались і ведуть широку агітацію в країні проги тимчасового республіканського уряду. Прихильники короля, роялісти та єзуїти працюють, не покладаючи рук, щоб викликати нове повстання в флоті та в військові. Народ теж незадоволений тим, що обіцяні радикальні реформи новий уряд заводит в країні дуже по-малу. Є чутки, що заснувався особливий комітет монархистів з бавшим королем Альфонсом на чолі, щоб підняти оружжє повстання проти республіки. Республіканський уряд застерігається від цього всіма силами. Скільки небезпешних військових парадів по-слано вже в одкрите море з всякими до-рученнями, аби тільки не стояли в порту-галійських портах, де монархисти можуть вести середніх агітацію. Арештовано багато монархистів. Заведено сувору цензуру для телеграм газетних.

Доля російських рушниць.

До Лондону сповіщають з Японії, що 60 тисяч рушниць одбитих японцями в останню війну, уряд продав в Абесинію. Інші звістки повідомляють, що вся зброя тепер розпродується японцями в Персії.

Успіхи соціалістів.

Консервативна німецька газета "Deutsche Tageszeitung" подає без всяких пояснень такий факт: соціалістичні германські газети ма'т тепер 1.160.000 переплатників, поділених між 78 газетами. Такий чином, проти 1904 року, коли було в цих газет переплатників всього 600 000, їх збільшилось за шість років вдовое.

В Індії.

Індуси останніми часами все більше і більше ставлять вороже до англійців. Звичайно, страшного повстання, як було в 1857 році, тепер там не може бути, бо англійці вжили проти цього самих рішучих заходів. Та і самі індуси здебільшого ведуть війну з англійцями не зброєю, а культурним способом; крім того освіта в них тепер стоїть дуже високо.

Останні вісти.

(З газет та по телеграфу).

Смерть депутата Караулова. ПЕТЕРБУРГ. Помер депутат Караулов, член фракції конституційно-демократичної партії. Ховатимуть покійного на громадські кошти. Натруну положемо силу вінків.

Приєзд докторові Бонітцьові.

ХАРЬКІВ. Суд присудив д-ра Бонітцьку за збівство доктора Острянїна на три роки в арештанські роти з позбавленням прав.

Позов Іліодора.

ПЕТЕРБУРГ. "Рѣчи" телеграфують з Царина: Повітовий з'їзд виправдав гласного Філімонова, якого позивав Іліодор за промову в городській думі. Філімонов говорив, що Іліодор надькоує населення, приєво волон вбогих десяту частину прибутку жертвувати на карету і коней. Підчас суду Іліодор образив оборонця-адвоката. Адвокат тепер позиває Іліодора.

250-ліття польської преси.

ВАРШАВА. Сьогодні минає 250 років з дня, коли вийшла в Кракові перша польська газета: "Merkuriusz Polski, dzieje wszystkiego swiata w sobie zamykajacy dla informacyj rozpolitej". Редактором цієї газети був Ян Олександр Герциня.

Всякі звістки.

ПЕТЕРБУРГ. Багатьох студентів, увільнених з університета, посажено в арештний дім.

Рухлов вїє в раду міністрів законопроект про позачково-ощадну касу, майстерових, робітників і служачих на казенних завізаннях.

З Іркутська "Рѣчи" повідомляють: губернатор, ревуаючи поліцію, викрив підлоги і хабарництво.

Трусси робились з метою здирства. Все, конфіковане підчас трусів, десь пропадає, компромітуючі документи знищувались, арештованих випускали за забари. Поліція покривала фальшпощинки грошей.

3 Катеринослава: в інтернеті семінарії вночі потрушемо і де-кого арештовано.

МОСКВА. Помер колишній видавець "Новостей дня" Ліскеров.

ВАРШАВА. В таможній заводиться цензура закордонних грамофонних пластинок, через те, що часто провозяться пієси заборонені.

ЛУБНІ. Випущено на волю Зінчельського і Возжа, арештованих після трусу 15 декабря.

(Власн. кор.).

ПЕТЕРБУРГ. В володарському повіті селянка Могачева з 16-літнім сином задавила чоловіка і одвезла в дїє. Арештовані душогуби поєняли, що збитий жореткою поведився з ними.

"Свѣтъ" повідомляє, що Государь пожертвував 15,000 карб. на виданий фонд національного клуба.

В Петербург приїхав англійський генерал Баденгауль, ініціатор "постешах" в Англїі.

ПОЛТАВА. Епідемія сипного тифу збільшується. Постановлено запро-сити для боротьби з пошесть спеціальний медико-санітарний отряд.

ХОРОЛ. Збожеволів пристав і стану Завойко. Його одвезено в лікарню для божевільних в Полтаву.

(Власн. кор.).

За кордоном.

Щедрий дарунок.

ВАРШАВА. "К. Рог." телеграфують з Берліна, що мільйонер Карпеджі пожертвував Германії 5 мил. марок. Пропенти з цих грошей ітнуть на нагороди за врятування загубаючих.

Озброєння проти робітників.

БЕРЛІН. "Vorwärts" подає звістку, що адміністрація вестфальських копалень купила в Крупа багато зброї, яку підчас забастовок давати своїм служачим і штрейкбрехерам.

Всякі звістки.

МОСКВА. З Парижа повідомляють: Фальєр замінив Дюранові смертну кару каторгою.

3 Брюсселя: В Комуні "Ветерен" на пороховому заводі стався вибух. Вісім робітників убито, багатьох покалічено.

3 Рама: В Апулії холерний заколот. Натовп нападав на санітарів і ровгромним казарму карабінерів. Видляково військо, яке стріляло в натовп. Трох убито, 10 покалічено.

3 Парижа: Ціма даями було чотирі випадки хвороби, дуже схожі на холеру.

3 Лос-Анжелоса: Авіатор Гоксей, піднявшись на біплані на 500 футів вгору, тричі окрутувся в повітрі і впад додолу. Авіатор убився.

Література, наука, умілість і техніка.

"Рілля". Вийшло ч. 4 київського хліборобського часопису "Рілля" Зміст такий: До читачів. Хроніка. Помилки у нашому хліборобстві. Підбрювання ґрунту. Про посів люц рни на городях. Теперішні роботи у садку. Путня на молоко корова. З чого починати?—Про бжоду та пасішництво. Роспорядок на городі. Небезпечні заходи. З хліборобської практики. Гуртован. А. Силєнко. З практики гуртування. Вурякова кооператія. По Україні. Про діяльність земств та товариств. Запитання і відповіди.

— Портрет Б. Грінченка. В Києві вида-но великий портрет (фототип) нашого славетного небижчика Бориса Грінченка. (Ціна 30 коп.).

Театр і музика.

Український спектакль у г. Київі. У г. Київі, недалеко од Москви "Українська музично-драматична Громада у Москві" 26 декабря дає вже другий український спектакль. Для впорядкування українських спектаклів туди запроує громаду "Філармонічеський кружокъ памяти П. И. Чайковскаго". Іде 26 декабря "Наталка Полтавка", а після неї—коцверт.

— Труппа Д. Гайдамаки грає в Катеринодарі тільки до Рівдв.

ДО ПИСИ

(Од власн. кореспондентів).

ЧИГИРИНСЬКИЙ ПОВІТ (на Київщині). Переселенці. Цими днями волосні старшини та сільські старости в чигиринському повіті ходили од хати та до хати по селах і ровнитували селян, що має охоту поїхати на переселення весною 1911 року. Охочих найбільше чимало: по головківській волості—40 душ, трушевській—183 душі, трілівській—152 душ, суботів, ській—89 душ, цвітянській—17 душ і рацівській—34 душі. Місцевості, в якї селяне наміряються переселитись, такі: томська губернія—поде 40 семей (248 душ), амурська область—9 семей (15 душ), уральська—7 семей (64 душі), туртайська—3 сем'ї (14 душ), амурська—1 сем'я (6 душ), тобольська—26 семей (137 душ), приморська—1 сем'я (8 душ), а разом 87 семей. Зразу ж, як стало відомо, хто має переселитись, місцеві батюри почали оббивати пороги, вамагаючись скупити їхню землю і рухоме майно—звичайно по дешевій ціні. Для цього вони дають переселенцям позички, підмогориують їх, кумують з ними, братуютья то що.

Г. ПРИЛУКИ (на Полтавщині). Місцеве життя. Прилуцьке земство піаніше всіх взялось до загальної освіти в повіті. Все вихаровано на 10 літ, починаючи з цього року. За цей час земство повнаво одкрити 209 нових комплексів (зараз в повіті 109 комплексів). На це все земство повинно витратити за 10 років 865 1/2 тисяч карб. і до півтора мільйона карбов. допомоги від казни. Городська дума теж привіла проект про загальну освіту в городі. Тут вихаровано все на шість років, починаючи з 1910. Зараз в городі є 7 початкових і 2 городських школи. Дума постановила одкрити в городі 3 трьохкомплектних школи.

В 1908 р. прилуцьке земство витратило на освіту в повіті 68092 карб. 15 к. На рік 1910 земство призначило 151.243 карб. На народні школи, котрі обслуговують потреби селян нашого повіту, призначило тільки 53.000 карб., себ то третю частину всіх коштів, призначених на освіту.

5-го і двічі, ранком і увечері, 6 декабря місцеві любителі ставали у земськюму домі на корьєт бідним учням гімназій мужеської та жевоської "Запорожця за Дунаєм".

